

Õigus ja Kohus

Õigusteadusline ajakiri

„Päewalehe“, „Raja“
ja „Koidu“ hinnata
eralisla ♡ ♡ ♡ ♡

Ilmub 1 kord kuus

Tegew toimetaja ♡
cand. jur. J. Wilms

Nr. 6

Juuni

1912

Töölise ühinemise võimalused.

Meil on aeg, kus töit ühinewad wõi vähemalt seda teha püüawad. On ta loomulik: waate, et igaüks isiklikult oma õnne sepp, on kapitalistlik lord jäädawalt maha matnud ja tema sisse ei usu enam palju teegi.

Ma hakkab see üleüldiselt, siis seda enam weel töölise klassi kohta. Tema ainu edenemise-wõimaluse abinõu wõib ühe ainu teise sõnaga wälja ütelda: organiseringimine. See peab proletariadile ta seisutorra parandusel liputirjats saama. On võimalused organiseringimiseks lihtsad, siis tuleb neid laiendada.

Minu soov oli täna selle peale tähelepanemist juhtida, kui palju meil seadustes määrusi töölise kogumise kohta olemas ja missugusid võimalusi need pakuwad.

Need võimalused, mis meil olemas, ei ole mitte wanad. Nad on sellest ajast pärit, mis meie elule üleüldise palju uudist andis. Nad on 1906. aastal antud. Enne seda ei olnud töölisel üleüldise mingisugust ühinemise-wõimalust, nagu seda ta ju teistelgi seltstonna-lihtidel ei olnud.

Suurem hull töolistest on wabrikutes tööl. Selle järele on ta seadused, mis ühinemise kohta olemas lähe-

laadilised: ühed käiwad wabriku sees kogunemise kohta. ja teised wäljaspool wabrikut kogunemise kohta. Teiste sõnadega lühedalt üteldes on olemas: 1) töolistewanemate-seadus ja 2) ametiühijuste-seadus.

Ütleme juba ette, et need seadused organisermiseks waba wõimalust ei paku ja juhtuwale omawolile pealegi laia wõimaluse annawad ennast kurjaste tarwitada, kuid siiski on nendes omegi kogunemise mõtegi olemas, mida tingimata tarwitada tuleb, et loodud organisatsioonid tööliste kasude kohaselt kõigefülgselt tööle rakendada katsuda. Need katsed kujunewad muidugi selle järele, kui iseadwad neist osawõtjad tööliste ringkonnad on.

Wanemate-seadus on Tööstuse-seaduse 156¹⁰—156¹⁸ paragrahwis ülewal. Wabrikuasjade komisjoni loaga jagab wabriku walitsus töölised järkudesse ja iga järk walib omale wanemate kandidadid, selle hulgast wabriku walitsus wanemad ametisse finnitab (§ 156¹⁰). Kandidadiks walitud tööline ei tohi mitte alla kahekümmewite aasta wana olla. Säratud, kus suurem jagu töölisti sellest wanaduse alamast määrast nooremad, wõiwad oma kandidadid ka teistest järkudest walida (156¹¹). Wanem on tööliste saadikuks wabriku walitsuse sees kui ka ametikohtade ja ametnikkude ees, selle hooleks on wabrikus torra järele walwata, ja ta wõib töölistejärku kui ka ühijute tööliste seisutorra parandamist ette panna ja töötingimiste täitmist nõuda. Wanemate kaudu antakse töölistele wabrikuwalitsuse ja ülemuse määrused kui ka wastused nende nõudmiste peale teada (156¹²). Et eelpool-tähendatud asjaolusid selgitada, selleks wõib wanem wabrikuwalitsuse poolt määratud ajal ja paigal oma järku töölisti koflu kutsuda. Asju, mis mitmesse järku puutuwad, harutatakse järkude wanemate koosolekul (156¹⁴).

Wanemate walimiseks luba nõutamise torral peab wabriku walitsus oma poolt wäljatöötatud määrused wanemate kohta ette panema. Need määrused finnitab kuberner, peale wabrikuinspektori tehtud aruande (156¹⁵). Nendes määrustes peab ära tähendatud olema: 1) tööliste järkudesse jagamise alus; 2) wanemate walimise

lord, nagu: häälte andmise viis, kandidadiks saamise häälte arv, häälte andmise aeg ja koht kui ka kandidatide arv, mis wabriku walitjusele finnitamiseks ette tuleb panna, 3) kandidadi wanaduse alam määr ja teenistuse- aeg wabrikus, 4) wanemate töölt wabastamine oma ko- huste täitmiseks, 5) wanemate wolituste- aeg ja nende kohtade täitmine, kui need waremalt wabaiks saavad, 6) muud harilised teated wanemate kohta. Need mää- rused peawad wabrikus wälja pandud olema (156¹⁷). Wanemaid, kes oma ülesande kõrgusel ei seisa, wõib kuberner enne ametiaja lõppu ametist tagandada (156¹⁷). Wabrikuasjade komisjonil on õigus oma poolt täienda- waid määrusi wabrikuinspektoritele ja mae-inseneridele juhtnõuiks wälja anda (156¹⁸).

Niipalju seadustes. Nagu siit näha, on wabriku wa- litjusele wanemate asjus palju wõimu käes ja kui töö- lised mitte hoollad ei ole oma kasude seest seisma, wõiwad wanemad wabrikutest ka sootuks kaduda. Selle wastu peawad töölised wälja astuma. Kui see asutus iseäralist kasu ei too, siis on ta ometi üks kogunemise awalbus, ja nüüd, kus seaduslikka kogunemise wõimalusi wähe, peab temast tõsiselt kinni pidama.

Nagu tähendatud, on teiseks kogunemise wõimaluseks ametiühisuste asutamine. See wõimalus on juba laiem ja suurema tähtsusega kui esimene, wanemate- seadus. Rõi- ge pealt on tal palju awaram tegewusepiir. Teiseks ei ole tema üle mitte niisugust wõimu walwamas, kui wanemate- asutuse juures wabriku walitus, millest ka õieti wanemate- asutuse sisesead ära oleneb, sest nende palwe peale antakse selleks luba.

Ametiühisuste juures aga wõiwad töölised oma alga- tusel korraldust elule kutsuda. Ehk tegewusepiirid siin küll laiemad kui wanemate- seaduse asjus, ei wõi neid sellepärast ometi weel mitte laiadeks ja awarateks pidada.

Rõige pealt on kitsendus selles, et ametiühisused ainult majandusliste küsimustega tegemist wõiwad teha, ja teiseks et töölised sinna ainult ametite järele wõiwad koonduda. Seaduse § 1. loeme: Ametiühisuste eesmär-

giis on majandusliste huwide selgitamine ja korraldamine, oma liikmete töötingimiste parandamine ja ühijuse pärast olevate ettevõtete töövillakuse tõstmine. Selle paragrahvi viimane lause nõuab selgitust. Seal on üteldud: „... ettevõtete töövillakuse tõstmine.“ Mis ettevõttes on siis töölised? Neid võib ju ka mitmesuguseid olla, kuid pea-asjalikult on see lause viist tööandjate kohta mõeldud, sest ka ettevõtete omanikkudel on õigus ametiühijusi asutada, et oma erikasude eest võidelda. Eetoodud eesmärk on üleüldiselt ära määratud, kuid nende üleüldiste eesmärkide tähtsajamiselt on vaja palju teisi abinõusid — eesmärkide tarvitada ja tähte püüda. Nii võib ametiühijuse eesmärgiks olla: 1) abinõude offimine, kudas sefelbusi, mis lepingutingimiste asjus töölised ja peremeeste wahel tekivad, tokkuleppimise või wahekohtu teel õiendada; 2) tööpalka tõrguse ja töömuude tingimiste selgitamine mitmesugustes tööstuse- ja laubanduseharudes; 3) oma liikmetele abi andmine; 4) matuse-, kaasawara-, wastastikuse abi andmise kassade asutamine; 5) raamatukogude, kutseoolide asutamine, kursuste ja ettelugemiste toimepanemine; 6) oma liikmetele võimaluse muretsemine headel tingimistel tarbeaineid ja tööriistu soetada, 7) awitamine tööd ja töölisi muretseja; 8) oma liikmetele õigusteaduslise abi andmine (§ 2).

Nagu näha, on ametiühijustel kaunis lai ja awar eeskawa ja kui asja energialiselt käsile wõtta, võib proletariati neist ühte kui teist oluforra parandamise võimalust offida. Wiimasel ajal on küll palju seletusi ametikohtade poolt tulnud, mis ametiühijuste tööpiirid on kikkendanud.

Minu arwates on waidlemata selge, et kutseühijuste asutamist soowitada võib. (Sellega ei ole muidugi üteldud, et proletariati oma teised püüded peals unustama). Sellepärast ei ole ka mitte ilma-aegne lähemalt waadata, mis sugusid seadusemäärusid nende ühijuste asutamise juures filmas tuleks pidada. Kõige pealt: mis sugust teed tuleb asutamise asjus läia? Mutajad peawad teada-

andmise ühes põhjustirja projektidega kas wabriku-inspektorile wõi mäe-insenerile (kus see olemas) finnitusele saatma (§ 9), raha juurde lisades, mis finnitamise kuulutamiseks waja läheb. Selle teada-andmise annab inspektor wõi insener kas kubernerile wõi linnapealifule edasi, kes need kubermangu wõi linna selfsiasjade komisjoni läbiwaatamiseks annab. See komisjon waatab neid, nagu teisi selfsiid, selfsideaduste 23. ja 24. par. põhjal läbi.

23. paragrahwis on üteldud, et kubermangu selfsiasjade komisjon teada-andmise kuu aja jooksul läbi peab waatama, sellest päewast arwates, mil ta kubernerile sisse on antud. Kui ta registreerib, siis wõib selfs tegewust algada. Kui ta ei registreeri, siis peawad ta selle põhjused selgelt ära tähendatud olema, nagu selfsideaduse 17. par. seda nõuab. Selle otsuse peale wõib kahe nädala jooksul, teadaandmise-päewast algades, Senati I departemangu kaebada. Kaebtus antakse kubermangu selfsiasjade komisjonisse ja kuberner saadab selle edasi (Selfsideadus par. 38).

Kõik selfsidesse puutuvad küsimused otsustatakse lõpulikult Senatis (Selfsideaduse § 40) ja järjekäikult ei ole selle peale mingisugust edasikaebust. Teada-andmine, mis kutseühisuste asutamise puhul sisse tuleb anda, peab notariuse juures alla kirjutatud olema, misjuures notarius ka asutajate õiguseõimet peab tõendama (§ 9). Teada-andmisele juurde lisatawas põhjustirjas, mille tõendusels liht allkirjadeft küll on, peawad järgmised asjad ära tähendatud olema: 1) ühise nime, eesmärk, tegewusepiirkond, tegewuse-abinõud ja ühise asukoht; 2) asutajate nimed, isanimed ja perekonnanimed ühes adresst ja elukutsega; 3) liikmete sisseastumise ja lahtumise kord; 4) liikmete õigused ja kohustused; 5) liikmemahtsu suurus ja aramatsmise kord; 6) juhatuse koosseis ja asukoht, ühise waranduse walitsemise kord, juhatuse kui ka nende isikute walimise wiis, selle hoolets waranduse walitsemise usaldatasse, ja nende wõimupärid; 7) juhatuse ja teiste waranduse-walitsejate isikute

ametisolemise pikkus ja nende enneaegse ametist wabas-
tamise kord; 8) aruandmise kord; 9) üleüldiste koosolekute
kõrkutsumise aeg ja kord; 10) üleüldise koosoleku wõi-
mapiir; 11) üleüldiste koosolekute otsuste maitswuse tin-
gimised; 12) põhjustirja muutmise, ühiseuse kinnipane-
mise ja asjade likwiderimise kord; 13) ühiseuse juures
abiasutuste elulekutsumine (nagu kassad, koolid, raamatu-
kogud jne.); 14) tarwilistel kordadel ühiseuse osakon-
dade awamise kord (§ 11). See kõik peab juba seaduse
järel põhjustirjas ülewal olema. Piinliku hoolega tuleb
ka selle järel walwata, et see tõeste ülewal oleks, sest
muidu antakse kubermangu seltsiasjade komisjonile wõi-
malust ühiseust wormilistel põhjustel registri erimata jätta.
Sääraniis oleks waja selle peale tähelepanemist juhtida,
et ka asutajate nimed põhjustirjas ülewal oleksid. Seda
harilikult ei tehta; aga nagu me nägime, on see seaduse
järel tarwilik.

See on lühedalt worm, mida ühiseuste awamise kor-
ral tähele tuleb panna.

Õpust waataksime lühedalt, mis sugused wõimalu-
sed ühiseustel weel on oma tegewust laiendada.

Üheks niisuguseks wõimaluseks, on õigus osakonda-
sid awada (§ 5), ehk neil osakondadel küll oma iseseiswat
juhatust ei tohi olla. Igatahes on see wõimalus tähtis,
sest kohtades, kus mõnel tingimisel raske on ühiseuse awa-
miseks luba saada, wõib sellel teel korraldust luua, mida
mööda iseseiswale ühiseusele lähemale wõib jõuda.

Grand, mida teistes seltsides mitte ei ole, on see,
et ühiseuse liikmeteks ala-ealised wõiwad olla, kui see
ühiseuse oma põhjustirjas keelatud ei ole.

Suureks kitsenduseks on see asjaolu, et ühiseused
mitte liitubeks ehk testühiseusteks kofku ei tohi astuda
(§ 6).

Asja- ja kohustuse-õiguse wahekorraft.

Cand. jur. J. Sabas.

2

2. Kahjutasumiseft Balti era-õiguse ja teiste selles asjas Baltimaal makswate seaduste järgi.

Kahjutasumise kohta makswad Baltimaal mitmesugused seadused, selle järgi, kus kohal wõi kellele kahju on tehtud.

Üleüldiselt käsitab kahjutasu nõudmise küsimust Balti era-õiguse III köide, nimelt §§ 3435—3460 ja mitmesuguste juridikaliste institutide kohta käiwad isemäärused sellesamas köites. Peale selle on weel mitmed iseäradused kahjutasumise asjas olemas, nimelt 1903. aasta 2. juuni seadus, mis ära määrab, kui suurt kahjutasu wigastuste ja surmasaamiste puhul era- ja ühiskondlik-tööstuslistes asutustes tuleb maksta, kuna Wene kodanliste seaduste (X f. I j.) § 683 kahjutasu wigastuste ja surmasaamiste puhul raudteedel ja Wene raudteede üleüldine ustaw—raudteedel saadud waranduslist kahjutasu ära määrab.

See asi ehk objekt, mis kahju saab, wõib kahesugune olla: kas kellegi isiku warandus wõi terwis. Esimesel korral puudutab kahju isikust wäljaspool olewat asja, teisel korral aga isikut ennast — tema terwist, elu. Ajalooliselt on kahjutasu mõiste ja kahjutasu normid waranduslise kahju najal wälja arenenud, terwislist kahjutasuti aga kättemaksmise teel. Sellest tuleb see nähtus, et waranduslise kahjutasu määrused seaduslikult enam korraldatud on ja nende korraldamine wana-aegsete seadusteni ulatab; terwislise kahjutasu määrused aga on uuema aja wili ja nende korraldus esimestega wõrreldes on wähem arenenud.

Kahjutasumiseft Balti era-õiguse järgi.

Mida tuleb Balti era-õiguse mõttes kahjuks arwata?

Wastuse selle peale leiame seaduseft enesest: „Kah-

juts arwatakse iga taotust, mida warandusliselt wõib hinnata" (B. eõ.*) § 3435).

Nii siis taotust, mida warandusliselt wõi õigemine — rahaliselt hinnata ei saa, Balti eradõigus kahjuts ei loe.

Kahju wõib olla, kas juba tehtud wõi alles tulla ä h w a r d a w; tehtud kahju annab õigust t a s u saada, ä h w a r d a w kahju — k i n d l u s t u s t nõuda. Oma tekkimise poolest wõib kahju kolmesugune olla: o t s e k o h e n e — kui ta seadusewastase tegewuse wõi tegewusetuse loomulil tagajärg on, k a u d n e — kui ta iseäraliste esingute**) ja wahetordade kohtutrehwamiste teel on saadud, ja j u h u s l i n e — kui ta inimese mõistusest ette äranägemata ja inimeste jõuga kõrwaldamata sündmustes põhjeneb. Juhusliht kahju ei ole keegi sunnitud tasuma, selle peale ei wõi mingit tasunõudmist põhjendada. Sellepärast on tasunõudmiste asjas kohtjate alaline püüd kahjutekitawat sündmust juhusliselt tembeldada. Muudu aga annab igasugune warandusline, mittejuhusline kahju, kui ta juba tehtud, õiguse t a s u ja alles ä h w a r d a w kahju — k i n d l u s t u s t nõuda (B. eõ. §§ 3436, 3438—3440).

Ä h w a r d a w a s t kahjust ja selle k i n d l u s t a m i s e s t.

Ä h w a r d a w kahju annab õiguse selle wastu kindlustust nõuda. Seaduses on teatud juhtumised ära nähtud, k u n a s see wõib sündida. Paneme neid juhtumisi lähemalt tähele.

Kui keegi teist mingit asja pidamast tahtistab, siis oleneb kohtu heakswamimisest ära, kohtja käest tarwilikku kindlustust ehk kautsjoni pidamise edaspidise rikkumise wastu nõuda (B. eõ. § 687). Linnas on iga majapere mees ühistondlise julgeoleku alalhoidmise otstarbel kohustatud oma maja niisuguses korras pidama, et sellest naabritele ega möödaminejatele hädaohtu ei tekiks. Kui aga hädaohtlik maja waieluse all on, siis on maja seetordne pidaja kohustatud hädaohtu eemaldamiseks abinõusid ette wõtma ja tal on õigus selleks tehtud kulude

*) B. eõ. lühendatult: Balti era-õigus.

**) Esing — обстоятельство, Umstand, sõnast e s i n e m a, tähenduses: ette tulema; esinemine ja esing. Autori märkus.

eest pärastpoole tasu nõuda. Kui aga majaperemees tarwiliku wõimu mitmekordset nõudmist tähele ei pane, siis ei ole ülemusel mitte üksi õigus, waid ka lohus seda maja ta omaniku kulul tas parandada wõi sootu maha ristuda lasta (B. eõ. §§ 982—984). Kui keegi pillamise tundemärksid awal dab, siis on tema naisel ja sugulastel õigus teda lohtulikul teel pillajats lasta mõista ja ta warandust hoolekande alla panna (B. eõ. §§ 87, 506—511).

Kindlustust wõiwad weel waestelaste-lohtud eestkostjate ja lastewanemate käest ahwardama lahju wastu nõuda, mis nende kui alaealiste pärast olewa waranduse walitsejate tegewusest wõib tekkida. See kindlustamine sünnib sel teel, et waestelaste-lohtud kautsjoni summa ära määravad ja, kui tarwiliku leiawad olewat, nõuda wõiwad, et krepostiraamatusse eestkostmise ja lastewanemate endi liikumata waranduse peale kautsjoni summa suuruses kindlustaw märkus tehtaks (B. eõ. §§ 436 ja 1413).

Tehtud lahjust ja selle tasumisest.

Mida on õigus kui lahjutasu nõuda?

Tasu wõib, nagu teame, üksi tehtud lahju ja nimelt warandusliku lahju eest nõuda. See lahju wõib aga lahjesugune olla: esiteks puhas ehk pärislahju — sel puhul, kui lahjusaanu käesolew warandus wähenenud on, wõi jälle saamata jäänud kasu — sel puhul, kui kindlaste oodatawat waranduse suurenemist taistati. Neid mõlemaid lahjusid kofku, pärislahju ja saamata jäänud kasu, ongi õigus kui lahjutasu nõuda (B. eõ. § 3437).

Kui keegi teisele mingit lahju on teinud, ilma et lahjutegija ja lahjusaaja wahel mingit lepingut oleks olnud, wõi kui teisele lahju wäljaspool lepingu piirid on tehtud, siis on lahjutegija kohustatud kõige tehtud lahju täielikult ära tasuma, s. o. niihästi pärislahju kui ka saamata jäänud kasu. Põhjeneb aga lahjutasumisekohustus lepingu rikkumises, siis oleneb lahjutasu suurus lepingu sisust ära (B. eõ. §§ 3449—3450). Pikemad sellekohased määrused on seaduses üsfitute lepingute juures üles tähendatud.

(Järgneb.)

Toimetuse kirjakaft.

Rüfijatele. Wastataffe ainult nende küsimiste peale, mis üleüldiseid küsimuse käsitawad, kuna ühikute protsesside kohta käiwad küsimised wastamata jääwad. Niisamuti jääwad erafirjad kirja teel wastamata. Seesuguste nõuandmiste jaoks on adwokaadid.

Toimetuse.

Rüsim. 16. Müüd on palju asja-armastajaid päewapilt-nikka olemas, kes wabalt ilma töökojata igal pool töötawad. Palun seletust, kas nende kohta on seadust olemas ja misugune on see seadus. Kelle poolt antakse neile luba üleswõtteid teha?

J d u.

Wastus: Selleks ei ole mingisugust luba tarwis. Riigikaitse seiskukohalt on keelatud ainult teatavaid kohte üles wõtta.

Rüsim. 17. Kas kooliarstil on õigus kooliõpetaja ja koolilaste rawitsemise eest tasu wõtta või mitte? Minul oli kõrw kinni jäänud; kooliarst puhastas ta ära ja wõttis selle eest tasu. Kas see on seaduslik või seadusewastane?

Wastus: Seaduses räägitakse koolarstidest, kes teistkoolides ja rahwakoolide seast linnakoolide juures tegewuses. Nende koolide arstid ei wõta kooliõpilastele kui ka koolide juures ametis olematele ühikutele abiandmise eest seaduse järele mingit tasu. Alamate rahwakoolide juurde seadus kooliarstijid ei määra ja kui nende koolide juures arst mingisuguse lepingu järele olemas on, siis tuleb tasuwõtmise küsimus selle lepingu järele ära otsustada.

Rüsim. 18. Augustikuul 1908. aastal andsin walla-kohtu täitmiselehe W. linna era-adwokaadi W. kätte ühes wallawalitjuse poolt finnitatud wolikirjaga. Müüd ei anna tema raha ega täitmiselehte tagasi, ja kui ma mõnda teist lasen küsida, siis salgab täitja maha, et mina ei olewat temale täitmiselehte andnudki. Ja wiimaks olewat ta minu wastasele seletanud, et mina olewat müünud täitmiselehe temale. See ei ole aga õigus. Palun siis juhatusst ja nõu, mis pean ma sel juhtumisel tegema, et ma omast ilma ei jääks. Ehk lubas saan ma raha või täitmiselehe tagasi?

Wastus: Kui Teil selle kohta, et Teie hr. W. kätte oma asja olete andnud, tõendusi ja tunnistusi ei ole ja tema selle maha salgab, siis ei saa Teie oma lubagi kätte. On Teil selleks aga mingisugused tõendused või tunnistused, siis wõite kahte moodi talitada: 1) kas anna e rahulogu prelidendile era-adwokaadi W. tegewusest teada või 2) annate rahukohtunikule nõudmisepalwe sisse ja palute hr. W. kohustada Teile täitmiselehte tagasi andma või rahas ära tasuma.

Rüsim. 19. Käisin 6 aastat tagasi liisus ja sam walge passi. Kas seaduse järele ei peaks mind wallamaksust wabastatama? Minu käest on aga ikka wallamaksu nõutud. Kuhu pean kaebama? Lehelugeja nr. 131.

Wastus: Wallamaksu peab iga töödimeeline wallaliige maksma (Eestimaa Talup. Sead. § 509), Teie „walge pass“ tõendab ainult seda, et Teie wäteenistule jaoks tõlbuline ei ole ja iseenesest ei ole see Teie töödimeetuse tunnistuseks. Nii et ainult walge passi põhjal wallamaksust wabastamist nõuda Teie ei wõi. Olete aga töödimeetu, siis andke wallawalitsusele sellekohane palwekirja ja kui wallawalitsus palwet ei täida, wõite tahe nõudala jooksul komisjarile edasi kaebada.

Rüsim. 20. Elan Peterburi kubermangus, Moskwa-
Windawi raudtee ääres. Mul on maja wassali juures mõisa maa peal: Krundi ühels piirits on maantee, mis raudtee kuluga ülesõlbiseks rahwa tarwitamiseks wassali juurde käimise jaoks on tehtud. Kui ma 7 aastat tagasi maja ehitasin, sain ma raudteewalitsuse poolt luba üle piiritraawo silla tegemiseks ja wäljakäimiseks, mille kohta mul aga ärakirju puudub. Nüüd nõuab raudteewalitsus üle kraawi käimise eest 6 rbl. 25 kop. aastas silla pealt; wastasel korral nõuab silla äralõhkumist, mida mul wõimata on täita, sest et mujalt wõimalik ei ole wälja käia. Kas on raudteewalitsuse nõudmine seaduslik ja missugusel teel on mul wõimalik waba wäljakäimise õigust saada? „Roibu“ lugeja 644.

Wastus: Seadustekogu X kõite I jao § 450. järele on Teil õigus wäljakäigu-teed nõuda. Kui Teile 7 aastat tagasi sild lubati, siis on Teil õigus kohalikus wastawas kohtus nõuda, et see luba ühes tingimistega wanema notariuse juures sisse kirjutataks. Kas neil õigus on tasu nõuda, oleneb selle järele, kas sild Teile seetõrd tasu eest wõi rajuta lubati. Ei saa Teile olnud lepingut tõeks teha, on neil õigus tasu nõuda, ja waielda wõib ainult tasu summa üle. Igatahes on Teil soowitaw lepingut, kas uut wõi wana, wanema notariuse juures sisse kirjutada lasta.

Rüsim. 21. Mina rentisin taluomaniku käest ühe walamaa maad. Kirjalikku kontrakti me ei teinud. Suusõnalise lepingu järele pidin ma 3 rbl. aastas renti maksma ja olen seda ka maksnud. Selle maa peale olen ma maja ja wesi ehitanud. Nüüd müüs taluomanik koha ühes selle maaga, mis ma omale rentisin, teisele, ja uus omanik tahab maad ühes wesi ja majaga omale saada. Kas temal on selleks õigust ja kui on, kas peab ta mulle selle eest täielikult tasu andma?

Wastus: Suusõnaline leping taites Teid ainult en-

dise taluomaniku wastu ja oli ainult temale maksew. Uus omanik ei ole selle lepinguga lõidatud, kui seda ostulepingus ei ole ära nähtud, ja temal on õigus kohta täielikkus suuruses, nii kui see kaardi peal on üles tähendatud, omale nõuda. Teile jääb õigus endise taluomaniku käest lahjutasu nõuda ja oma ehitusi wõõra maa pealt ära wiia, kui see wõimalik on. Kui uus omanik ehituste ärawiimiseega nõus ei ole, peab ta tasu maksma.

Rüsim. 22. Kümna perekonna-nime ja isanime (otshestwo) omandab Wallakohtu-seaduse järele kaswandiluks wõetud isik, kui ta sel korral alla 10 aasta wana oli? Selgust otsima sunnib see asjaolu, et kirikukirjas ainult kaswanemate perekonna-nime tarwitatakse, kuna wallawalitjuses ja sõjawäekomisjonis ainult lähaste wanemate perekonna-nime tarwitatakse.

Wastus: Määrused selle kohta, selle nime kasulapsiks wõetud isik omandab, ei leidu mitte Wallakohtu-seaduses, waid Talupoja-õiguses ja Balti eraõiguse III köites. Nende järele pärib kasulapsiks wõetud isik kõik seaduslikkude laste õigused, nii siis ka nimekandmise-õiguse. Rahkumene kiriku- ja wallakirjades on wist sellest tulnud, et kohtuotsus ainult kirikuametnikule teada on antud.

Rüsim. 23. Minu naine suri ilma lasteta. Kas jääb temu ühestoodud warandus minule wõi tema sugulastele? ja kuidas jääb selle liikwa warandusega, mis minul praegu on, kas mulle üksi wõi lähed pool naise sugulastele?

Wastus: Viimaa Talupoja-õiguse järele eraldate ära, mis Teil enne abieliu oli, ja jagate ülejäänud waranduse naise sugulastega pooleks. Eestimaal pärib Talupoja-õiguse järele mees poole ilma lasteta ärasurnud naise warandusest.

Viimaa Linna-õiguse järele pärib lest mees ühisest warandusest $\frac{2}{3}$ ja naise sugulased ühe kolmandiku. Lest naine arwab oma hommitukingi maha ja pärib siis poole.

Eestimaa Linna-õiguse järele pärib lest mees poole kaasatoodud kui ta muust warandusest. Enne jagamist arwatakse wõlad maha kui ka matmise- ja leinakulud. Lest naine saab oma waranduse kätte ja peale selle veel poole. Eestitoodud määrused maksawad ilma lasteta abieliu kohta.

Rüsim. 24. Laenasin kellegile raha lihtsa paberi peale; nüüd on sellest juba üle kümne aasta mööda läinud, aga laen on ikka veel tasumata, ja on kuulda, et wõlglane ei tahagi wõlga ära tasuda, sellepärast, et wõlanõudmine mitte üle kümne aasta ei tohi minna.

Wastus: Kui nõudmine üle kümne aasta wana on, siis wõib wõlgnik ennast ära-aegumiseega laitsta. Rohus ke ei wõi seda küsimust harutusele tuua. On aga wõlgnik

10 aasta jooksul oma wõlga tunnistanud, siis on aegumme murtud. On aga aegumine murdmata, siis mõistetakse nõudmine tühiaks.

Küsim. 25. Minu wend ostis minu ja wõõrasisa rahaga toha ja suri ära, 2180 rbl. wäärtuses warandust järele jättes. Temal jäi naine lapsega järele. Kui palju pärimine: ema, wõõrasisa, mina ja wenna naine?

Wastus: Wenna ainuõelised pärijad on tema naine ja ta laps, kes ühetasa päriwad. Wõõrasisa, ema ja Teie (wend) ei päri midagi. On Teie aga wenna täest wõlga saada, siis wõite pärandusetombu wastu nõudmise sisse anda; sellepärast pöörake adwokaadi poole.

Küsim. 26. Kas wõib niisuguseid nõudmisi, mis enne-aegsuse pärast tagasi lükatud, selleselamasse kohtusse uueste sisse anda wõi peab neid edasi andma? Kas arwatakse nõudmise algust sisseandmise wõi kohtupäewast peale?

Wastus: Enneaegselt tunnistatud nõudmisi wõib edasi anda ja ka uueste sisse anda. Edasi anda wõite, kui arwate, et nõudmine enne-aegne ei ole, ja uueste sisse anda, kui arwate, et nõudmine õige-aegselt on saanud. Nõudmise algust arwatakse sisseandmise- ja wastuwõtmise-päewast.

Küsim. 27. Kas arwatakse kohtus talurahwa põllupanga raamatud krepostiraamatutega üheõiguslisteks, s. t. millal saadakse seaduslikuks omanikuks, kas põllupanga raamatusse wõi krepostiraamatusse tähendamiseft saadil?

Wastus: Balti era-õiguse III jao 812. § järele on liikumata waranduse omanik ainult see, kes sellena krepostiraamatusse üles on tähendatud. Nii siis ei ole põllupanga raamatul üleüldist tähendust.

Küsim. 28. Mitme asutaja allkirjad peawad registreerimiseft saadetawal nooresoo-ühisuse põhjuskirjal olema? Kas peawad allkirjad kinnitatud olema? Kui peawad, kas wõib seda siis ka wallawalitsus teha? Kui noori wõib liikmeks wastu wõtta?

Wastus: Seltsideaduse § 1. järele peab asutajate mitu (несколько) olema — nii siis kõige wähem kolm. Allkirjad peawad ühes õigusewõime olemisega notariuse poolt kinnitatud olema (§ 22). Ulaelised, s. o. need, kes alla 21 aasta wanad, ei tohi seltside liikmeks olla.

Küsim. 29. Kusagil Riikamaal on mõisnik aadelihoost neidude tarjamõisa omale rendi peale wõtnud ja selle omastorda wälja rentinud. Rentnikud peawad mõisniku põllul kontrahi järele wilja loristama, kartulid wõtma ja palju muid kohusid täitma. Kas wõib mõisnik niimoodi talitada, see on, ise rentida, edasi rentida ja rentnikkudele niisuguseid kohustusi peale panna?

Wastus: Kas rentnik edasi wõib rentida, see oleneb

sellest, missugune wahetord tal omanituga on. Kui omanit ei teela, wõib ta edasi rentida. Rendi asemel, mis rentnikud tööga tasuwad, wõiwad nad seaduse järele rahaga tasuma hakata.

Rüsim. 30. Olen Tallinna all ülewal. Maal kauplen üüriforteris teise järgu patendiga ja maksan 350 r. üüri. Pood on walla maa peal ja wald nõuab mult aastas 4 rbl. 50 kop. maksu walla heaks. Kas pean seda maksma wõi mitte?

Wastus: Wallawolikogu jaotab wallamaksu ära ja selle kinnitab komisjar. On see jaotus, mille järele Teie maksma peate, komisjari poolt kinnitatud ja ei ole Teie selle otsuse peale laebanud, siis peate maksma.

Rüsim. 31. Minu isal on üks tütar: mina ja õde; rohkem lapsi ei ole. Isa kinkis oma 3-tub. nelise koha wanema õe pojale ja mulle andis kõigest 500 rubla. Palun teletust, kas wõin peale isa surma weel midagi nõuda?

Wastus: Kui isal oma ostetud koht oli, siis ei wõi Teie enam midagi pärida. Oli ta koht aga oma isalt päritud, siis ei ole ühmine Eestimaa Talupoja-õiguse järele seaduslik.

Rüsim. 32. Mõisa loaga ehitajin kuwendiku-rendikoha peale maja. Minewal aastal mõõtis mõis tüki maad ühes minu majaga mõisa külge ja tegi mulle kontrahi, mille järele aastas 25 rbl. 50 kop. eest tööd pean tegema. Maad on 300 ruutsülda. Kas on mõisal õigus nii suure maatüki eest nii palju renti nõuda? Kas wõin renti ka rahaga maksta? Millal on selle lepingu ülesütlemise tähtaeg? Kas wõib mõis sundida maja ja puid ära wedama? Kui mind ära aetakse, kas wõin tasu nõuda?

Wastus: Mõis wõib renti nõuda niipalju kui tahab. Teie wõite ära minna, kui maksta ei taha. Töö eest wõib ka raha maksta. Ülesütlemise-tähtaeg on kuus kuud. Ära wedama ei wõi Teid sundida. Kui Teid ära aetakse, wõite tasu nõuda.

Rüsim. 33. Kas on wallawanematel ja nende abidel õigus kolmel aastal mitte külawanemateks (kümnikkudeks) hakata?

Wastus: Wallawanema ametit ei wõi ühegi teise ametiga ühendada, abi ametit aga wõib (Kogukonna-seadus § 28). Kes täie aja ära on teeninud, wõib ameti wastu wõtmata jätta (§ 29), mida temale kohe uueste peale tahetakse panna. Kolme aasta pärast peab ameti jälle uueste wastu wõtma.

Rüsim. 34. Blankweksel ilma massutähtajata on 4. juulil 1904. aastal wälja antud. Mina jäin selle weksli wälja-andja eest 16. weebruaril 1905. a. käemeheks ja kirjutasin oma nime weksli wälja-andja nime alla, lehepoole

külje peale. Wefsel jäi aga wälja-antuks, nagu ennegi, 1904. a. 4. juulil. Wefski omanik oli 1910. a. 18. sept. selle wefsli Riiga edasi müünud ja wiimase omanik on protestorida lastnud. Balun seletust, missugune paragraf Wefskiseadusest näitab, kui laua käemees wastutaja on?

Wastus: Kõige pealt ei ole Teie küsimisest arusaadaw, kas Teie seaduse ees wefsli wälja-andja olete wõi olete wastutaja, nagu ise arwate. Wastutaja olete siis, kui Te järgmiselt kirjutasite: „Wastutan N. eest“ ja allkiri. Kirjutasite aga lehepoole peale ainult oma nime. Siis loeb seadus Teid wefsli wälja-andjaks. Wastutuse jaoks peab isefugune wastutuse-allkiri olema (Wefskiseadus § 57). Selle järele wõite arwata, kas olete wastutaja wõi wälja-andja. Teie wefsel on 4. juulil 1904. aastal ilma maksu-tähtajata wälja antud. Selle wefsli tähtajaks arwatakse kõige hiljemalt 4. juuli 1905. a. (§ 6). Sellel tähtpäewal pidi ka wefsel protestoritama, sest muudu ei wastuta käemees ega edasikirjutajad ja nõudmise-õigus kestab ainult wefsli andja wastu 5 aastat, nõudmise-tähtpäewast arwates (§ 73). Peale selle wõib wefsli andja lohtus ütelda, et nõudmise-aeg mööda on lastud. On aga wefsel protestoritud, siis wastutawad käemehed ja pealekirjutajad aasta jooksul protestipäewast arwates. Ei anta nende wastu aasta jooksul nõudmist sisse, siis on nemad wabastatud. Teie wefsli järele oli maksu-tähtpäewaks 4. juuli 1905. a. Teie kirja järele sel päewal teda ei protestoritud, nii et käemehe-wastutus ära kadus ja ainult wefsliandja oma jäi. See kestis 5 aastat, s. o. kuni 4. juulini 1910. a. Ei olnud selle aja jooksul nõudmist sisse antud, siis ei saa selle wefsli järele midagi nõuda.

Küsim. 35. Minul on rendikoht ja karjamaa terwe küla peale loffu; mina tahan oma karjamaad teistest aiaga lahutada. Kas wõiwad naabrid mind selles takistada?

Wastus: Jah, wõiwad. Kui oma karjamaad tahetate eraldada, peab omanik seda ringkonnakohtus nõudma.

Küsim. 36. Minu koha põllud ja naabri karjamaa piirid on wastamisi. Piiri peal oli aed, mida mul tarwis ei olnud ja mille ma sellepärast tegemata jätsin. Walla-kohus sunnib aga mind aeda tegema. Kas olen ma selleks seaduse järele lohustatud?

Wastus: Kui Teie kellegi wastu seda lohustust oma peale ei ole wõtnud, siis ei wõi Teid seda tegema seaduslikult keegi sundida. Olete aga enese peale mingisuguse lohustuse wõtnud, siis on iseasi.

Küsim. 36. Missugustel pühadel peawad kauplused täieste kinni olema ja missugustel ajutiselt? Kui laua wõib wiimajel juhtumisel kauplusi lahti pidada? Kaupmees.

Wastus: Vihavõtte-, juviste- ja jõulupühade eismisel päeval peavad kauplused täieste kinni olema. Pühapäeval ja suurtel Wene kirikupühadel on kauplused niisamuti kinni, kuid linna-omavalitsusel (linna pütkonnas) ja kuberneril (maal) on õigus neil päevil kauplemist viie tunnini päevas lubada. Linna-omavalitsusel ja kuberneril on õigus ka mõnel teisel päeval, mida kohalikkude olude järele pühaks peetakse, kauplemist kitsendada ehk sootuks ära teelata (1906. a. 15. nov. seadus, §§ 5 ja 9). Tahate Teie teada saada, missugused määrused Teie elukohas maksavad on, nõutage omale sellekohased sunduslikud määrused (need on kohaliku linna-omavalitsuse ehk kohaliku kubeneri poolt välja antud).

Rüsim. 37. Kas on võimalik kroonu viina monopoli rahva hääletamisega ära loutada ehk kinni panna? Monopol on 3 wersta linnast eemal, alewiku juures.

Wastus: Ei ole võimalik.

Rüsim. 38. Palun seletust, kas käib 1869. a. 10. märtsil välja-antud seadus ka Viivi kubermangu kroonu metsawahtide kohta ja kas on üleüldse mingit seadust olemas, mille põhjal wanaste watumaa kirjast seisnud kroonu metsawahtide kohte jälle talukohtadeks laats nõuda?

Metsawaht.

Wastus: Viivi kubermangu kroonu metsawahtide kohta käib üleüldine kroonumetsade kaitsekorralduse seadus, välja arvatud 1908. a. lisandused: §§ 57, 61, 62, 67¹ ja tähendus § 54. juurde (Seadustefogu VIII köide, I jagu §§ 51—85). On metsawahtide kohtadeks wallawatumaad ilma wallawalitsuse loata tarwitatud ja sellega seba maad ülekohтусelt kroonu omanduseks arwatud, siis võib see isik, ehk tema pärijad, selle kasusid sellega rituti, maad tagasi nõuda. Kui kellegi kasusid otsekoheselt ritutud ei ole, on nõudmise-õigus wallafogukonnal. Tegumise alla piiride õiendused ei käi.

Rüsim. 39. Mispärast ei ole waldadel õigust magasiwida kapitali tarwitada, mis äramüüdnud wilja eest saadud? Magasi-aitade asutamisel aluspõhjaks pandud wili oli wist müüdnugi wallaperemeeste oma ja nii peats minu arwates wilja raha walla omanduseks jääma.

Wastus: Magasi-aida kapital on walla omandus ja wald võib teha niisamuti tarwitada, kui magasi-aida wilja. Magasi-aida kapitali protsenta tarwitab aga wald wallawaestele abi andmiseks (Seadustefogu XIII köide § 180 ühes 1906. a. lisandustega). Teie küsimus põhjeneb nähtawaste teadmatuse peal.

Wastutaw toim. G. E. Luiga. — Väljaandjad B. Mäns ja Dr. J. Luiga — A. Pert'i trükk, Tallinnas.